

شرکتهای لجستیکی طرف سوم؛ گامی کلیدی در اصلاح نظام توزیع کشور

دکتر مهدی فتح اله، رییس موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی

پاد

همانگونه که تجربه نزدیک به چهار دهه اخیر کشورها و صنایع پیشروی دنیا نشان می دهد؛ کارآمدی حوزه لجستیک و زنجیره تأمین یکی از مهمترین راهبردهای بهبود فضای کسب و کار، کاهش هزینه مبادله و قیمت تمام شده و افزایش بهره‌وری در زمان حاضر می باشد. امروزه، لزوم توجه به مقوله لجستیک بر مدیران صنایع و کسب و کارهای مختلف پوشیده نیست؛ چرا که هزینه‌های لجستیکی بعضاً تا ۳۰ درصد از هزینه‌های تحویل (قیمت تمام شده) محصول را تشکیل می دهد. از این رو، ارتقای سطح آگاهی از اهمیت لجستیک طی سالهای اخیر موجب شده تا کم و بیش اقداماتی در جهت توسعه لجستیک در کشورها و شرکتهای پیشروی دنیا صورت گیرد که از آن جمله می توان به پدید آمدن شرکتهای لجستیکی طرف سوم (3PLها) و گسترش استقبال عمومی از آنها اشاره کرد. بنا بر تعریف، شرکتهای لجستیکی طرف سوم یا به اختصار 3PLها به شرکتهایی گفته می شود که سازمان های تولیدی یا خدماتی بخشی و یا کل امور لجستیکی خود را به آنها برون سپاری می کنند. این شرکتها معمولاً در حوزه های حمل و نقل و انبارداری متخصص هستند و قادرند خدمات خود را با انواع مختلف و متنوعی از محصولات منطبق سازند. کارکرد اصلی 3PLها مبتنی بر توزیع فیزیکی کالا و خدمت می باشد.

فشار بازار برای کاهش قیمت ها، فشار برای ارتقای خدمت دهی به مشتریان، جهانی سازی و توسعه فناوری های جدید اطلاعاتی به عنوان چهار عامل اصلی توسعه خدمات 3PLها طی سال های اخیر مطرح می باشند. به خصوص با توسعه برون سپاری فعالیتهای غیر کلیدی در شرکتهای بزرگ تولیدی و خدماتی، بر اهمیت توسعه صنعت شرکتهای لجستیکی طرف سوم افزوده شده است.

براساس گزارشی که وضعیت شرکتهای لجستیک طرف سوم دنیا را در سال ۲۰۱۰ بررسی کرده است، درآمد کل بازار شرکتهای لجستیک طرف سوم به بالای ۵۴۱/۶ میلیارد دلار رسید؛ درحالیکه این رقم در سال ۲۰۰۴ برابر ۸۹/۴ میلیارد دلار بوده است که نشان می‌دهد بازار نامبرده در طی شش سال اخیر بطور متوسط افزایش سالانه‌ای معادل ۳۵ درصد را از خود نشان می‌دهد. مطالعات مختلف دیگر نیز حاکی از این واقعیت است که کسب‌وکار خدمات لجستیک طرف سوم، در دنیا به‌خصوص در کشورهای توسعه‌یافته در حال رشد چشمگیری می‌باشد.

هم‌اکنون تولیدکنندگان بر این امر واقفند که جهت کسب مزیت رقابتی در شرایط کنونی اقتصادی و ماندن در میدان مسابقه بهتر است بر فعالیتهای اساسی خود تمرکز کنند و مدیریت فعالیتهای لجستیکی و پشتیبانی خود را به شرکتهای 3PL واگذار کنند. درحالیکه پیش‌تر، شرکت‌ها صرفاً به برون‌سپاری فعالیتهای حمل‌ونقل می‌پرداختند؛ اما در حال حاضر برون‌سپاری تمام یا بخش عمده‌ای از فعالیتهای لجستیکی مورد توجه قرار گرفته است. ازجمله فعالیتهایی که امروزه توسط کسب‌وکارهای تولیدی و خدماتی برون‌سپاری می‌شوند عبارتست از مدیریت جریان مواد داخل سازمان (مدیریت تدارکات)، مدیریت موجودی‌ها، مدیریت فرایندهای دریافت و جابجایی سفارشات مشتری، بسته‌بندی، حمل‌ونقل، انبارداری، فناوری اطلاعات و مانند اینها.

برخی از مزایای بهره‌گیری از شرکتهای لجستیکی طرف سوم را می‌توان تخصصی شدن خدمات و کاهش هزینه‌ها؛ تمرکز مراکز تولیدی بر توسعه کسب و کار محوری خود؛ افزایش انعطاف‌پذیری عملیاتی؛ کاهش هزینه‌های بازرسی و نظارت؛ کاهش ریسک‌های عملیاتی و بهبود سطح خدمت‌رسانی به مشتری؛ ارتقای جایگاه سازمان در میان رقبا اشاره کرد.

پس از این مقدمه کوتاه در خصوص اهمیت شرکت‌های لجستیکی طرف سوم، باید اذعان داشت که متأسفانه علی‌رغم نیاز فراوانی که در درون کشور احساس می‌شود و با وجود موقعیت لجستیکی فوق‌العاده کشور ایران، توسعه و راه‌اندازی چنین شرکت‌هایی، به معنای واقعی، در سطح کشور ایران هنوز مورد توجه جدی قرار نگرفته است. از دلایل اصلی عدم شکل‌گیری و توسعه این شرکت‌های تخصصی در کشور علی‌رغم نیاز مبرم بدانها را می‌توان رسمیت نیافتن شرکت‌های لجستیکی طرف سوم در کشور و نبود متولی مشخص و مرجع قانونی تعریف شده برای راهبری و کنترل آن شرکتها که نسبت به صدور مجوزها، اعمال ملاحظات قانونی موردنیاز و نیز نظارت بر حسن فعالیت‌های آنها مسئول باشد، برشمرد.

از آنجا که تنوع فعالیت‌های شرکت‌های 3PL گستره وسیعی از فعالیت‌های حمل‌ونقلی، انبارداری و ذخیره‌سازی، بسته‌بندی، توزیع و پخش را دربرمی‌گیرد؛ سازمانهای مختلفی همچون: وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارت راه و شهرسازی و گمرک با این شرکتها مرتبط می‌شوند. با این وجود، به لحاظ ماهیت کارکردی شرکت‌های لجستیکی طرف سوم و نحوه فعالیت آنها که بیشتر به توزیع و پخش کالا می‌پردازد، وزارت صنعت، معدن و تجارت به عنوان پیشگام و متولی اصلی شکل‌گیری این شرکتها شناخته می‌شود.

لازم به ذکر است، با توجه به انتقاداتی که بر نحوه کارکرد و عملکرد شرکت‌های پخش در ایران وارد شده است و با مدنظر قرار دادن سوابق موفق سایر کشورها به نظر می‌رسد به منظور اصلاح نظام توزیع کشور (که یکی از محورهای هفتگانه طرح تحول اقتصادی کشور محسوب می‌شود)، بایستی ایجاد و توسعه شرکت‌های تخصصی لجستیک طرف سوم (3PL) را دنبال کرده و شرکت‌های پخش را برای تبدیل شدن به یک شرکت 3PL مجاب نمود. چراکه شرکت‌های لجستیکی طرف سوم دارای

پشتوانه علمی و عملی موفقی در اکثر کشورهای دنیا (به خصوص کشورهای توسعه یافته) بوده و حدود و ثغور، وظایف، مسئولیتها، دامنه کارکرد و نقش مؤثر آن در نظام توزیع کشورها کاملاً مشخص است. البته شرکتهای پخش به دلیل نزدیکی و مشابهت نوع فعالیت‌هایش، قطعاً جزو اولویتهای نخست برای تبدیل شدن به 3PLها (در کنار شرکتهای حمل‌ونقل) خواهند بود.

سخن را با این توصیه و تأکید به پایان می‌رسانم که با توجه به تاثیرگذاری حتمی و مؤثر شکل‌گیری شرکتهای لجستیک طرف سوم در اصلاح نظام توزیع کشور، لازم است دست‌اندرکاران و مسئولین اجرایی (به خصوص در وزارت صنعت، معدن و تجارت) اهتمامی شایسته در جهت عملیاتی کردن شکل‌گیری شرکتهای لجستیکی طرف سوم در راستای اصلاح نظام توزیع کشور داشته باشند.